

ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА

Лілія РУСКУЛІС

*доктор педагогічних наук, професор,
в. о. завідувача кафедри української мови, літератури та методики навчання
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв
ORCID: 0000-0003-2293-5715
ruskulis_lilya@ukr.net*

Катерина МІКРІЮКОВА

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв
ORCID: 0000-0002-0456-8432
kateryna.mikriukova@nuos.edu.ua*

Наїна ДІМІРОВА

*вчитель англійської мови
Миколаївського ліцею № 28
вул. Віталія Бохонка, 30, м. Миколаїв
ORCID: 0009-0009-5422-7108*

У статті здійснено комплексний теоретико-аналітичний огляд феномену прецедентності як однієї з ключових ознак людської свідомості в межах антропоцентричної парадигми сучасного мовознавства. Систематизовано й узагальнено наукові підходи до трактування поняття прецедентності та прецедентних феноменів, представлені у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників. Прецедентність розглянуто як властивість свідомості відтворювати й актуалізувати культурно значущі вербальні та невербальні знаки, що функціонують як носії колективної пам'яті, ціннісних орієнтирів і когнітивних моделей певної лінгвокультурної спільноти. Наголошено, що мінімальною одиницею прецедентності є прецедентема – когнітивно значуща понятійно-знакова модель, яка поєднує значення, функцію та форму в їхній єдності. Особливу увагу приділено аналізу типологій і класифікацій прецедентних феноменів. У роботі висвітлено багатовимірну типологічну матрицю Ж. Колоїз, що враховує сферу функціонування, когнітивну й аксіологічну

значущість, характер, походження, тривалість існування, тип кодування та результативність використання прецедентних феноменів. Окремо розглянуто класифікації за рівнем когнітивної активізації реципієнта, національною поширеністю, а також за джерелом і культурною зумовленістю. Концептуальним підґрунтям дослідження вибрано класифікацію прецедентних феноменів за формою вербалізації, відповідно до якої виокремлено вербальні та вербалізовані прецедентні феномени. Детально схарактеризовано кожен різновид, з'ясовано їхні когнітивні, прагматичні та аксіологічні функції у дискурсі, а також механізми актуалізації інтертекстуальних зв'язків і формування додаткових смислів у тексті-реципієнті. Обґрунтовано, що прецедентні феномени становлять ядро когнітивної бази мовної особистості, забезпечують спадкоємність культурного досвіду, ефективність національної та міжкультурної комунікації, а також слугують інструментом ідентифікації «свого» і «чужого» в межах лінгвокультурного простору. Отримані узагальнення мають теоретичну цінність та можуть бути використані в лексикографічній практиці.

Ключові слова: антропоцентрична парадигма, інтертекстуальність, когнітивна база, лінгвокультура, прецедентний феномен, прецедентність.

PRECEDENTED PHENOMENA AS A MEANS OF FORMING THE NATIONAL-LINGUISTIC IDENTITY OF A MODERN STUDENT

Liliia RUSKULIS

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Acting Head of the Department of Ukrainian Language Literature
and Teaching Methods*

*Admiral Makarov National University of Shipbuilding
9 Heroiv Ukrainy ave., Mykolaiv
ORCID: 0000-0003-2293-5715
ruskulis_lilya@ukr.net*

Kateryna MIKRIUKOVA

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Language, Literature
and Teaching Methods*

*Admiral Makarov National University of Shipbuilding
9 Heroiv Ukrainy ave., Mykolaiv
ORCID: 0000-0002-0456-8432
kateryna.mikriukova@nuos.edu.ua*

Naina DIMIROVA

*English Teacher
Mykolaiv Lyceum № 28
30 Vitaliya Bohonka str., Mykolaiv
ORCID: 0009-0009-5422-7108*

The article provides a comprehensive theoretical and analytical review of the phenomenon of precedent as one of the key features of human consciousness within the framework of the anthropocentric paradigm of modern linguistics. Scientific approaches to the interpretation of the concept of precedent and precedent phenomena, presented in the works of domestic and foreign researchers, are systematized and generalized. Precedence is a property of consciousness to reproduce and actualize culturally significant verbal and non-verbal signs that function as carriers of collective memory, value orientations and cognitive models of a certain linguistic and cultural community. It is emphasized that the minimum unit of precedent is the precedenteme – a cognitively significant conceptual and symbolic model that denotes meaning, function and form in their unity. Special attention is paid to the analysis of typologies and classifications of precedent phenomena. The work highlights the multidimensional typological matrix of J. Koloiz, which takes into account the sphere of functioning, cognitive and axiological significance, character, origin, duration of existence, type of coding and effectiveness of the use of precedent phenomena. We would like to separately note the classification by the level of cognitive activation of the recipient, national prevalence, as well as by source and cultural conditioning. The conceptual basis of the study is the classification of precedent phenomena for the formation of verbalization, according to which verbal and verbalized precedent phenomena are distinguished. Each variety is characterized in detail, their cognitive, pragmatic and axiological functions in discourse are clarified, as well as the mechanisms of actualization of intertextual connections and the formation of additional meanings in the recipient text. The article substantiates that precedent phenomena constitute the core of the cognitive base of a linguistic personality, ensure the continuity of cultural experience, the effectiveness of national and intercultural communication, and also serve as a tool for identifying «one's own» and «alien» within the linguistic and cultural space. The obtained generalizations have theoretical value and can be used in lexicographic practice.

Key words: anthropocentric paradigm, intertextuality, cognitive base, linguistic culture, preceded phenomena, precedentity.

Постановка проблеми. Прецедентність як одна з ознак свідомості людини є предметом вивчення когнітивної лінгвістики, етнолінгвістики та лінгвокультурології, психолінгвістики та інших напрямів сучасного мовознавства, які репрезентують антропоцентричну парадигму лінгвістики. У наукових джерелах прецедентність визначено «як ідеальний факт, що репрезентований моделлю з метою відтворення подібних фактів, що в мові представлений словесним сигналом, який є стандартним, відтворюється, а не створюється щоразу заново. Відповідно мінімальна одиниця – прецедентема – понятійно-знакова, когнітивно значима модель, що охоплює реалізацію прецедентного значення, прецедентної функції і знакової форми у їх єдності» [14, с. 46]; «властивість людської свідомості використовувати у створюваних текстах вербальні та невербальні (паралінгвальні) знаки-символи (прецедентні феномени), що є носіями семантичної

інформації, значущої для носіїв певної лінгвокультури у конкретний період її розвитку» [14, с. 46].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукового доробку Р. Чорновол-Ткаченко дає змогу стверджувати, що прецедентні феномени (далі – ПФ) – це «системні одиниці тезаурусу лінгвокультурної спільноти, що мають соціально зумовлену значущість для її членів, які актуалізують окремі аспекти прецедентності таких текстів у текстах-приймачах у процесі комунікації» [21, с. 16]. В. Гладка вважає, що це складники «концептуальної системи, позначення та зміст яких добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти, вагомі й використовувані в когнітивному та комунікативному аспектах» [4, с. 46]. Науковиця зацентровує, що ПФ «належать до культурно-мовної компетентності, тобто здатності носіїв певної етнічної культури й мови впізнавати в мовних одиницях і мовленнєвих продуктах культурно значущі настанови і норми, ціннісні орієнтири, культурні коди та можливість їх переорієнтації, а також організувати свою комунікативну поведінку та текстопородження згідно із цими культурними знаннями» [4, с. 46]. Суголосними вважаємо міркування Т. Крутько, яка вважає, що це «феномени, які добре відомі значній частині представників національно-лінгвокультурної спільноти; які актуальні в когнітивному (пізнавальному) плані та які постійно відтворюються у мовленні» [8, с. 190–197]. Нам імпонують думки С. Потапчук, І. Ветрової, які наголошують, що ПФ «розуміються як ядро когнітивної бази носіїв культури, є невід’ємним складником спілкування людей, а їх некоректне вживання або незнання призводить до порушення взаєморозуміння у процесі міжкультурної комунікації» [18, с. 70]. Переконаливо звучать і міркування С. Лазаренко, О. Назаренко, що ПФ – це «інтертекстуальні елементи, що мають надособистісний/масовий характер, неодноразово відтворюються в мовленні, викликають різноманітні асоціації між текстом-донором (прототекстом) і текстом-реципієнтом, надаючи останньому нових/додаткових смислів [9, с. 76], зацентровуючи, що «окремі прецедентні феномени можуть виходити поза межі певної соціокультурної/етнокультурної групи та ставати загальнолюдськими/загальнокультурними надбаннями» [9, с. 73]. Переконаливими є міркування А. Петренко про те, що під поняттям ПФ слід розуміти «здатність мовних одиниць бути носіями культурно значущої інформації для певної лінгвокультурної спільноти в певний історичний відтинок часу» [13, с. 117]. Отже, ПФ є основою когнітивної бази мовця, їхній зміст добре відомий представникам певної етноспільноти, вони становлять її національний словник, а їхніми витокami є усебічний розвиток суспільства.

Типологічну матрицю ПФ репрезентує Ж. Колоїз, наголошуючи на врахуванні таких показників:

1) сфера функціонування (культура певного типу, субкультура, культурний регіон, загальнолюдська культура, національна культура);

2) одиниця апеляції до базових ціннісних орієнтацій (прив’язка однозначна («кохання», «ненависть», «життя», «смерть» і т. ін.), прив’язка амбівалентна);

- 3) тип характеру (специфічний, універсальний, національний);
- 4) витоки (загальновідоме, невідоме, яке можливо встановити за допомогою певної розвідки, невідоме);
- 5) «питома вага» в системі концептуальної картини світу (залежно від умов інтеракції, значна/незначна);
- 6) місце в концептуальній картині світу (ядро, периферія);
- 7) сфера функціонування (тип дискурсу), естетичний напрям (романтизм, сентименталізм, реалізм і т. ін.);
- 8) тривалість існування (одне покоління, кілька поколінь);
- 9) відношення до певної історичної епохи;
- 10) місце серед певного соціального прошарку/групи (виражена, не виражена);
- 11) умови апеляції до прецедентного феномена;
- 12) функційні можливості (амбівалентність, поліфункційність, монофункційність);
- 13) шлях кодування (вербальний чи невербальний код);
- 14) когнітивна сутність (фрейм, гештальт і т. ін.);
- 15) особистість, яка користується прецедентним феноменом для реалізації своєї інтенції (психотип, соціотип);
- 16) тип інтеракції, у якій прецедентний феномен функціонує;
- 17) результативність використання прецедентного феномена [6].

У сучасних наукових колах виокремлено декілька класифікацій ПФ. Як зазначає Ж Колоїз, «така багатоаспектна типологія прецедентних феноменів не тільки значно розширює горизонти теоретичного вивчення відповідних знаків, але й дає цікаву інформацію для їх лексикографічного аналізу, для побудови словникової статті феномена» [6].

Уважаємо за необхідне звернутися до класифікації С. Лазаренко, О. Назаренко, в основі якої – рівень когнітивної діяльності реципієнта. Спираючись на розвідки О. Фокіної, науковиці характеризують два види ПФ – вербальні (розпізнаються незалежно від ознайомлення з передтекстом); когнітивно-вербальні (розпізнавання можливе за умови ознайомлення з передтекстом), доводячи необхідність урахування ступеня й пропонуючи такі їхні типи: 1) ПФ із мінімальною активізацією когнітивної діяльності; 2) ПФ із помірною активізацією когнітивної діяльності; 3) ПФ із максимальною активізацією когнітивної діяльності [9, с. 76].

Г. Ташенко, спираючись на ареальний критерій, з'ясовує універсальні, міжнаціональні, внутрішньонаціональні та групові прецедентні феномени [19, с. 32].

І. Богданова доводить думку щодо виокремлення трьох ПФ в українській мові, а саме: власне українські прецедентні феномени (їхнім базисом є українські реалії); запозичені прецедентні феномени (вибудовуються на ґрунті іноземних реалій); радянські прецедентні феномени (в основу їх значення покладено реалії часів СРСР, що певною мірою успадковані суспільством на сьогоднішній день) [3, с. 6].

Заслуговує на увагу класифікація ПФ за їх національною поширеністю (Ф. Бацевич, Ж. Колоїз), яка охоплює:

- культурний феномен – загальне поняття, що має відношення до всіх типів культурних особливостей життя певного етносу;
- національно-прецедентний феномен – зрозумілий виключно представнику конкретної національної лінгвокультурної спільноти, який є її складником, та відображається в семантиці певної мови й демонструє національну когнітивну базу мовця;
- соціумно-прецедентний – зрозумілий виключно представнику конкретного соціуму, який є складником когнітивної бази учасників спілкування (соціального, професійного, генераційного, конфесійного і т. ін.) й може не залежати від національної культури;
- універсально-прецедентний феномен – зрозумілий виключно представнику конкретної національної спільноти, формує універсальний когнітивний простір будь-якої людини без урахування її етнічної та культурної приналежності [2; 6].

О. Пешкова схарактеризувала вербальні й вербалізовані ПФ. Перші, на її думку, – прецедентне ім'я та прецедентне висловлення, що в мовній діяльності використовуються повністю або ж із незначними змінами, тоді як другі – прецедентний текст і прецедентна ситуація – репрезентуються виключно у вигляді алюзій чи цитат [15, с. 156]. В. Гладка, узагальнюючи розвідки науковців, виокремлює низку ознак вербальних ПФ, до яких уналежнює: зв'язок поняття з класичним твором; загальновідомість і регулярну відтворюваність; неденотативне використання імені у функції культурного знака; виконання ролі еталону культури; емоційне оцінювання; трансформацію у межах збереження впізнаваності; актуальність у когнітивній площині [4, с. 47].

Отже, в основу нашої розвідки покладено саме класифікацію за формою вербалізації, продемонстровану на рисунку 1.

Рис. 1. Прецедентні феномени

1. Вербальні прецедентні феномени:

- прецедентне ім'я (антропоніми, хороніми, ойконіми, урбаноніми, гідроніми, ороніми, теоніми, геортоніми, еклезіоніми, космоніми);
- прецедентне висловлювання.

2. Вербалізовані прецедентні феномени:

- прецедентний текст;
- прецедентна ситуація [20, с. 136].

Метою статті є спроба з'ясувати роль прецедентних феноменів як засобу формування національно-мовної ідентичності сучасного студента.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прецедентне ім'я – «широковідома власна назва, що використовується в тексті не стільки для позначення конкретної людини, ситуації, міста, організації, артефакту тощо, скільки як своєрідний культурний знак, символ певних якостей, подій» [4, с. 48]; «характеризуються авторитетністю та інгерентною оцінністю, що сприяє створенню експресивного ефекту ... тексту» [8, с. 70]; «виражають ціннісні орієнтації лінгвокультурного співтовариства, поповнюють його мовний фонд» [1, с. 94]. Прецедентне ім'я є складником когнітивної бази етносу, а уявлення про предмет, який вони означають, «є спільним для всіх представників лінгвокультурної спільноти і сприймається як зразок властивостей, притаманних групі об'єктів» [18, с. 70]. Це можуть бути імена літературних героїв; ті, що пов'язані з міфічною чи реальною ситуацією (у вузькому розумінні), й типи власних імен – топоніми, етроніми, гідроніми тощо – в широкому розумінні.

О. Полумисна, спираючись на розвідки І. Захаренка, переконливо стверджує, що прецедентне ім'я має структуру, в основі якої – диференційні ознаки (характеристика за рисами характеру чи зовнішнім виглядом) й периферія – атрибути (наприклад, деталі одягу) [17, с. 437].

Прецедентне висловлювання – «продукт мисленнево-мовленневої діяльності, завершена та самодостатня одиниця, яка з'являється на короткий проміжок часу і швидко зникає, але має у цей період дуже сильний дієвий потенціал [4, с. 48]; може бути репрезентована як: «1) прецедентний текст (або його частина), наприклад дитячі вірші, прислів'я; 2) мовна одиниця (словосполучення, речення), що асоціюється з прецедентною ситуацією» [18, с. 72]; «сума значень, що не є завершеним змістом, може відтворюватися в мовленні носіїв мови» [11]. Прецедентні висловлювання за критерієм автономності вчені розподіляють на автономні (цитати відомих творів класики) та неавтономні (функціонують незалежно від текстів одиниці дискурсу: фразеологізми, приказки, прислів'я).

Продуктом мовленнево-мисленневої діяльності, що належить до вербальних ПФ, є прецедентний текст, який у наукових джерелах репрезентовано як «завершений самодостатній продукт мовно-мисленневої діяльності, відомий твір, актуалізований в інших текстах, повернення до якого кероване лінгвокогнітивними механізмами інтертекстуальності [17, с. 437]; «відносна одиниця системи віртуальних знаків» [8, с. 191]; «знаковий продукт певної етнокультури, який

репрезентується в етносвідомості у вигляді текстового концепту – згорнутого, редукованого змісту», який створює «прецедентне поле», фрагменти котрого застосовуються у вторинному породжувальному тексті як засоби когнітивно-емотивного й аксіологічного фокусування смислової маси первинного (прецедентного) тексту» [4, с. 49]; «сума значень елементів прецедентного тексту ніколи не дорівнює його змісту. Такий текст апелює до ментальної сфери кожного носія мови, до когнітивної бази якого входить інваріант його сприймання» [16]. До прецедентних текстів науковці уналежнюють такі елементи масової культури певної спільноти: твори художньої літератури, тексти популярних пісень, реклами, анекдотів, публіцистики і т. д.

У науковій літературі О. Ляшко пропонує прецедентні тексти розрізняти за такими ознаками: 1) носії прецедентності; 2) текст-джерело; 3) ініціатор засвоєння; 4) ступінь опосередкованості [10, с. 75]. В. Перцева, К. Коновалова пропонують поділ прецедентних текстів на: 1) ті, що формують позитивне ставлення; 2) ті, що формують нейтральне ставлення; 3) метатекстові вирази, що формують негативне ставлення [12]. Чільними функціями прецедентних текстів є: «підсвідоме передавання думок у процесі спілкування, узагальнене відображення явищ дійсності, економність мовних зусиль із метою захисту нашої пам'яті, регулювання поведінки учасників спілкування [13, с. 234].

Нам імпонують проведені студіювання В. Дороз, яка констатує, що прецедентні тексти «мають особливу цінність для мовної особистості в історичному, культурному, країнознавчому ракурсах. У суспільстві такі тексти функціонують трьома способами: у вигляді оригінального тексту, вторинних розмірковувань із приводу тексту-оригіналу, а також у вигляді натяків і посилань» [5, с. 7]. Учена наголошує, що їх «використовують зазвичай для того, щоб помістити конкретний факт, подію в історичну перспективу, розширити часові межі й культурний простір певного тексту, полегшити трансформацію конкретної думки, підтвердити її правильність, збагатити текст смисловими й емоційними відтінками, висловити оцінку, створити комічний ефект тощо» [5, с. 7].

Прецедентна ситуація – «значуща подія, яка реально відбулася в житті етносу й цивілізації» [5]; що «актуалізується через прецедентне ім'я чи прецеденти висловлювання» [17, с. 439], під час уживання яких «асоціюються ознаки відомої ситуації чи характерні риси особистості» [8, с. 192]; «певна «ідеальна» ситуація, що колись відбулася в реальній дійсності або належить до віртуальної реальності мистецтва й актуалізується у дискурсі через короткий опис самої ситуації або через її атрибут» [4, с. 48].

А. Петренко поряд із охарактеризованими ПФ виокремлює прецедентні артефакти як «предмети довкілля у широкому сенсі (від предмета, що можна взяти в руку, до архітектурної споруди чи твору мистецтва, що має певну матеріальну форму), предмети, що на певному синхронному зрізі поряд зі своїм конкретно-предметним, понятійним значенням набули додаткових аксіологічно смислових відтінків, що актуалізуються автором під час створення заголовків і декодуються

читачем під час їх прочитання, знання про які суголосні у свідомості мовців а) із набутим лінгвокультурним ореолом у межах певної національно-культурної спільноти або ж б) із додатковими культурно значущими смислами поза межами певної національно-культурної спільноти, які є універсальними для представників різних культур» [13, с. 74]. Науковиця наголошує, що звернення до них відбувається за умови вживання в тексті прецедентних мовних одиниць, які цей зв'язок вербалізують, наголошуючи, що це «мовні одиниці з ознаками прецедентності (прецедентними однослівними чи словосполученнєвими номінаціями або прецедентними висловлюваннями)». При цьому авторка зацентровує, що «текст може бути ПФ, але не ПМО. Текст загалом не може бути відтворений мовними засобами в межах іншого тексту, оскільки відтворюється не власне текст-першоджерело, а закодований у ньому смисл» [13, с. 117]. Такі ж міркування висловлює І. Богданова, наголошуючи, що «прецедентними одиницями можуть бути прецедентні імена (переважно це власні імена прецедентних особистостей або значущих локацій) та прецедентні вирази (слова, словосполучення та речення, що актуалізують певний прецедентний феномен)», розмежовуючи в понятті «прецедентний феномен» поняття «прецедентна особистість», «прецедентний текст» і «прецедентна ситуація» [3, с. 5].

Звертаємося до розвідок Л. Меркотан, яка переконливо доводить, що дослідження прецедентних феноменів характеризується прагматичною спрямованістю й «дає змогу виявляти цілі, мотиви і установки окремої мовної особистості, а також лінгвокогнітивну спрямованість, що включає особистість у мовне спілкування в рамках конкретної культури і скерована на виявлення «свого» серед «чужих» [11]. Із цією метою, услід за Т. Космедою, доцільним буде актуалізувати его-тексти, чи Я-тексти як тексти (дискурс), де зафіксовано Я-мовлення (інтимізоване) на основі вивчення листів, щоденників, спогадів, мемуарів, епіграм, афоризмів, побажань та ін. [7].

Висновки й перспективи подальшого дослідження. Отже, ПФ постають як системні, когнітивно значущі одиниці лінгвокультурної свідомості, що акумулюють культурний досвід етносу, його ціннісні орієнтири, історичну пам'ять і соціальні смисли. Вони становлять ядро когнітивної бази мовця, забезпечуючи спадкоємність культурних знань і ефективність комунікації у межах національної та міжкультурної взаємодії. Перспективним напрямом для подальшого дослідження вважаємо розроблення методик інтеграції прецедентних феноменів у навчання української мови, лінгвокультурології та міжкультурної комунікації з метою формування національно-мовної ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арделян О. Функціонування прецедентних антропонімів у складі фразеологічних одиниць англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 35. Т. 1. С. 93–98. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-1-14>
2. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ : Довіра, 2007. 205 с.

3. Богданова І. Сугестивний потенціал прецедентних одиниць в українському медійному дискурсі початку ХХІ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Вінниця, 2016. 20 с.

4. Гладка В. Прецедентні феномени як мотиватори неофразеологізмів сучасної французької мови. *Закарпатські філологічні студії*. 2018. Вип. 2. С. 46–52.

5. Дороз В. Прецедентні феномени – базове ядро стереотипних знань учнів національних спільнот. URL: https://www.libr.dp.ua/text/Ukr%20mov2010_1_Doroz.pdf

6. Колоїз Ж. Проєкт українського «Словника прецедентних феноменів». *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2017. № 16. С. 139–160. DOI: <https://doi.org/10.31812/filstd.v16i0.97>

7. Космеда Т. Ego і Alter ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу : монографія. Дрогобич : КОЛО, 2012. 372 с.

8. Крутько Т. Прецедентні феномени у текстах англomовної реклами (на матеріалі банерної реклами). *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи*. 2011. С. 190–197.

9. Лазаренко С., Назаренко О. Типологія прецедентних феноменів сучасного українського публіцистичного тексту: соціокультурний вимір. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2020. Т. 31(70). № 1. Ч. 1. С. 72–77. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-1/14>

10. Ляшко О. Прецедентність vs інтертекстуальність (на матеріалі англomовних православних проповідей). *Закарпатські філологічні студії*. № 19. Т. 1. С. 175–179. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.19.1.32>

11. Меркотан Л. Прецедентний текст і способи його актуалізації в дискурсі української прози початку ХХІ століття. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2014. Вип. 37. С. 179–183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2014_37_45

12. Перцева В., Коновалова К. Прагматична сутність прецедентних текстів. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. XI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 9 грудня 2022 р. Вінниця, 2022. С. 234–235. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/55a73993-8fd9-4a72-961f-ae58b047cc14/content>*

13. Петренко А. Прецедентні феномени в заголовках сучасних засобів масової комунікації: джерела, структура, рецепція : дис. ... докт. філос. : 035. Київ, 2021. 332 с.

14. Петренко А. Термінологічне уточнення базових понять прецедентності. *Українська мова*. 2019. № 4. С. 112–121. DOI: <https://doi.org/10.15407/ukrmoiva2019.04.112>

15. Пешкова О. Прецедентні феномени як засіб мовної гри в англо-українському перекладі науково-популярних текстів. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 28. Т. 2. С. 156–160. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.2.29>

16. Підкамінна Л. Прецедентний текст як семантико-структурний компонент сучасної української поезії. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*.

Серія 8: Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). 2012. Вип. 4. С. 157–162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_8_2012_4_24

17. Полумисна О. Прецедентні феномени в публікаціях Інтернет-виданнях «Українська правда». *Діалог: Медіастудії*. 2014. Вип. 18–19. С. 434–441. DOI: <https://doi.org/10.18524/2308-3255.2014.18-19.169471>

18. Потапчук С., Вєтрова І. Прецедентні феномени у фразеологічних фондах англійської та української мов. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 60(5). С. 67–73. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-5-13>

19. Тащенко Г. Лінгвокогнітивні та культурологічні особливості англо-українського перекладу прецедентних імен (на матеріалі художньої літератури) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Харків, 2018. 263 с.

20. Тележкіна О. Прецедентні феномени у поетичному лінгвосвіті Юрія Андруховича: функційно-типологічні характеристики. *Studia Linguistica*. 2017. Вип. 36. С. 135–145. DOI: <https://doi.org/10.19195/0137-1169.36.8>

21. Чорновол-Ткаченко Р. Прецедентний текст як основа лінгвостилістичної реалізації категорії інтертекстуальності (на матеріалі казок Льюїса Керрола) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2017. 19 с.

REFERENCES

1. Ardelian, O. (2021). Funktsionuvannia pretsedentnykh antroponimiv u skladi frazeolohichnykh odynyts anhliiskoi movy [Functioning of precedent anthroponyms as part of phraseological units of the English language]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current issues of the humanities]*, 35 (1), 93–98. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-1-14> [in Ukrainian].

2. Batsevych, F. (2007). Slovyk terminiv mizhkulturnoi komunikatsii [Dictionary of terms of intercultural communication]. Kyiv: Dovira. 205 p. [in Ukrainian].

3. Bohdanova, I. (2016). Suhestyvnyi potentsial pretsedentnykh odynyts v ukrainskomu mediinomu dyskursi pochatku XXI st. 10.02.01 – ukrainska mova avtoref. dyser. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk [Suggestive potential of precedent units in the Ukrainian media discourse of the beginning of the 21st century. 10.02.01 – Ukrainian language author's abstract. dissertation for the degree of candidate of philological sciences]. Vinnytsia. 20 p. [in Ukrainian].

4. Hladka, V. (2018). Pretsedentni fenomeny yak motyvatory neofrazeolohizmiv suchasnoi frantsuzkoi movy [Precedent phenomena as motivators of neophraseologisms of the modern French language]. *Zakarpatski filolohichni studii [Transcarpathian Philological Studies]*, 2, 46–52 [in Ukrainian].

5. Doroz, V. (2010). Pretsedentni fenomeny – bazove yadro stereotypnykh znan uchniv natsionalnykh spilnot [Precedent phenomena – the basic core of stereotypical knowledge of students of national communities]. Retrieved from: https://www.lib.dp.ua/text/Ukr%20mov2010_1_Doroz.pdf [in Ukrainian].

6. Koloiz, Zh. (2017) Proekt ukrainskoho «Slovyka pretsedentnykh fenomeniv» [Project of the Ukrainian «Dictionary of Precedent Phenomena»]. *Filolohichni*

- studii: Naukovyi visnyk Kryvorizkoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu*, 16, 139–160. DOI: <https://doi.org/10.31812/filstd.v16i0.97> [in Ukrainian].
7. Kosmeda, T. (2012). Ego i Alter ego Tarasa Shevchenka v komunikatyvnomu prostori shchodennykovoho dyskursu: monohrafiia [Ego and Alter ego of Taras Shevchenko in the communicative space of diary discourse: monograph]. Drohobych: KOLO. 372 p. [in Ukrainian].
8. Krutko, T. (2011). Pretsedentni fenomeny u tekstakh anhlomovnoi reklamy (na materiali banernoi reklamy) [Precedent phenomena in the texts of English-language advertising (based on banner advertising)]. *Linhvistyka KhKhI stolittia: novi doslidzhennia i perspektyvy*, 190–197 [in Ukrainian].
9. Lazarenko, S., & Nazarenko, O. (2020). Typolohiia pretsedentnykh fenomeniv suchasnoho ukrainskoho publitsystychnoho tekstu: sotsiokulturnyi vymir [Typology of precedent phenomena of modern Ukrainian journalistic text: sociocultural dimension]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*, 31 (70), (1. Part 1). 72–77. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-1/14> [in Ukrainian].
10. Liashko, O. (2021). Pretsedentnist vs intertekstualnist (na materiali anhlomovnykh pravoslavnykh propovidei) [Precedence vs intertextuality (based on English-language Orthodox sermons)]. *Transcarpathian Philological Studies*, 19, 1. 175–179. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.19.1.32> [in Ukrainian].
11. Merkotan, L. Pretsedentnyi tekst i sposoby yoho aktualizatsii v dyskursi ukrainskoi prozy pochatku KhKhI stolittia [Precedence text and ways of its actualization in the discourse of Ukrainian prose of the early 21st century]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Ohienka. Filolohichni nauky*, 37, 179–183. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2014_37_45. [in Ukrainian].
12. Pertseva, V., Konovalova, K. Prahmatychna sutnist pretsedentnykh tekstiv. Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnogo ta sotsialnogo rozvytku derzhavy [Pragmatic essence of precedent texts. Modern problems of legal, economic and social development of the state]. (pp. 234–235). Vinnytsia. Retrieved from: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/55a73993-8fd9-4a72-961f-ae58b047cc14/content> [in Ukrainian].
13. Petrenko, A. (2021). Pretsedentni fenomeny v zaholovkakh suchasnykh zasobiv masovoi komunikatsii: dzherela, struktura, retseptsiia. Dysertatsiia ... dokt. filosofii v haluzi humanitarnykh nauk za spetsialnistiu 035 Filolohiia [Precedent phenomena in the headlines of modern mass media: sources, structure, reception. Dissertation ... doctor of philosophy in the field of humanities in the specialty 035 Philology]. Kyiv. 332 p. DOI: doi.org/10.15407/ukrmova2019.04.112 [in Ukrainian].
14. Petrenko, A. (2019). Terminolohichne utochnennia bazovykh poniat pretsedentnosti [Terminological clarification of the basic concepts of precedent]. *Ukrainska mova – Ukrainian language*, 4, 112–121 [in Ukrainian].
15. Pieshkova, O. Pretsedentni fenomeny yak zasib movnoi hry v anhlo-ukrainskomu perekladi naukovo-populiarnykh tekstiv [Precedent phenomena as a means of language

game in the English-Ukrainian translation of popular science texts]. *Zakarpatski filolohichni studii – Transcarpathian Philological Studies*, 28 (2), 156–160. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.2.29> [in Ukrainian].

16. Pidkamina, L. Precedentnyi tekst yak semantyko-strukturnyi komponent suchasnoi ukrainskoi poezii [Precedent text as a semantic and structural component of modern Ukrainian poetry]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 8: Filolohichni nauky*, 4, 157–162. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_8_2012_4_24

17. Polumysna, O. (2014). Precedentni fenomeny v publikatsiiakh internet-vydanniakh «Ukrainska pravda» [Precedent phenomena in publications of online editions of «Ukrainian Truth»]. *Dialoh: Media-studii – Dialogue: Media Studios*, 18–19, 434–441. DOI: <https://doi.org/10.18524/2308-3255.2014.18-19.169471> [in Ukrainian].

18. Potapchuk, S., Vietrova, I. (2023). Precedentni fenomeny u frazeolohichnykh fondakh anhliiskoi ta ukrainskoi mov [Precedent phenomena in phraseological funds of English and Ukrainian languages]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of the humanities*, 60(5), 67–73. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-5-13> [in Ukrainian].

19. Tashchenko, H. (2018). Lihvokohnityvni ta kulturolohichni osoblyvosti anhlo-ukrainskoho perekladu precedentnykh imen (na materialy khudozhnoi literatury : dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.16 [Linguistic-cognitive and cultural features of the English-Ukrainian translation of precedent names (based on fiction: dissertation ... candidate of philological sciences: 10.02.16]. Kharkiv. 263 p. [in Ukrainian].

20. Tieliezhkina, O. (2017). Precedentni fenomeny u poetychnomu lihvosviti Yurii Andrukhovycha: funktsiino-typolohichni kharakterystyky [Precedent phenomena in Yuri Andrukhovich's poetic linguistics: functional and typological characteristics]. *Studia Linguistica – Studia Linguistica*, 36, 135–145. DOI: <https://doi.org/10.19195/0137-1169.36.8> [in Ukrainian].

21. Chornovol-Tkachenko, R. (2017). Precedentnyi tekst yak osnova lihvostylistychnoi realizatsii katehorii intertekstualnosti (na materialy kazok Liuisa Kerrola): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupeniu kand. filol. n.: 10.02.04 – hermanski movy [Precedent text as the basis of linguostylistic realization of the category of intertextuality (based on Lewis Carroll's fairy tales): author's abstract of dissertation for the degree of candidate of philological sciences: 10.02.04 – Germanic languages]. Kharkiv. 19 p. [in Ukrainian].

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 29.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 10.04.2026